נתיאש הימנה ולא גדרה ה"ז קידש וחייב באחריותו׃ (א) וטעמא דרצו, הא לא רצו אין מחייבין אותו אלמא א) היזק ראיה לאו שמיה היזקא! אימא (ב) מחיצה פלוגתא כדכתיב °ותהי מחצת העדה וכיון דרצו, בונין את הכותל בעל כרחו, אלמא ב) היזק ראיה שמיה היזק. אי הכי האי שרצו לעשות מחיצה, שרצו לחצות מבעי ליה, אלא מאי, גודא, בונין את הכותל, בונין אותו מבעי ליה? אי תנא אותו הוה אמינא במסיפס בעלמא קמ"ל כותל: בונין את הכותל באמצע וכו': פשיטא? לא צריכא דקדים חד ורצייה לחבריה מהו דתימא מצי א"ל כי איתרצאי לך באוירא, בתשמישתא לא איתרצאי לך קמ"ל. והיזק ראיה לאו שמיה היזק. (סימן גינה, כותל כופין וחולקין חלונות דרב נחמן) ת"ש וכן בגינה גינה שאני כדר' אבא ג) דאמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב אסור לאדם לעמוד בשדה חבירו בשעה שהיא עומדת בקמותיה, והא וכן קתני אגויל וגזית. ת"ש ד) כותל חצר שנפל מחייבין אותו לבנות עד ד' אמות נפל שאני, ודקארי לה מאי קארי לה? סיפא איצטריכא ליה, מד' אמות ולמעלה אין מחייבין אותו. ת"ש ה) כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר ש"מ היזק ראיה שמיה היזק? היזקא דרבים שאני, ויחיד לא? ת"ש ו) אין חולקין את החצר עד שיהא בה ד' אמות לזה וד' אמות לזה הא יש בה כדי לזה וכדי לזה חולקין, מאי לאו בכותל? לא, במסיפס בעלמא. ת"ש ז) החלונות בין מלמעלה בין מלמטה ובין מכנגדן ד' אמות ותני עלה ח) מלמעלן כדי שלא יציץ ויראה, מלמטן כדי שלא יעמוד ויראה מכנגדן כדי שלא יאפיל. היזקא דבית שאני. תא שמע ט) דאמר רב נחמן אמר שמואל גג הסמוך לחצר חבירו עושין לו מעקה גבוה ד' אמות? שאני התם דאמר ליה בעל החצר לבעל הגג לדידי קביעה לי (ג) תשמישי, לדידך לא קביעה לך תשמישתך ולא ידענא בהי עידנא סליקא ואתית

דאיצטנע

תורה אור

°במדבר לא

קידש. התבואה אם הוסיף מאתים לישנא דקרא נקט פן תוקדש (דברים כב): **וטעמא דרצו׳** לבנות כותל (ד) דמדעת שניהן הוא דחייביה חכמים שיבנו בין שניהן, ולקמן פריך כשרצו מאי הוי, ליהדרי בהו, אבל לא רצו שניהן שהיה אחד אומר דייה לחלקה במסיפס של יתדות עלים תקועים באבן נמעכים, לא כייפינן ליה ואין זה יכול לומר לו איני חפץ שתראה עסקי: **פלוגתא.** חלוקת חצר שהושוו דעתם לחולקה וכגון שלא היה בה ח' אמות כדי לזה וכדי לזה שאין האחד יכול לכוף את חבירו לחולקה ולהכי תני שרצו, שכיון שרצו לחולקה, בונין כותל אבנים על כרחם ואם בא האחד לומר אי אפשי ביגיעה זו אלא מסיפס בעלמא אין שומעין לו משום היזק הראיה: **הוה אמינא במסיפס בעלמא.** מיירי מתני' דאיהו נמי מחילה איקרו, ורצו דקתני אחלוקה קאי וכשאין בה דין חלוקה קמ"ל כותל, ורצו דקתני משום כותל, דאי לא רצו, פלגי לה במסיפס: **דרלייה חד מינייהו לחבריה.** ביקש ממנו לחולקה במחילה: **מהו דתימא א"ל כשנתרציתי לך.** במחילה, מחילה דקה נתרציתי ולמעוטי באוירא כגון של נסרים שהיא דקה, והיזק ראיה אין בה או תמשוך עובי הכותל בחלקך חוץ מדבר מועט אבל לבנות כותל אבנים עב למעוטי נמי תשמישתי לא נתרציתי: **אסור לאדם שיעמוד כו'.** שלא יזיקנו בעין רעה: **והא וכן קתני.** דמשמע תרוייהו חד טעמא הוא גינה וחצר: **מחייבין אותו.** והכא לא קתני רצו אלא על כרחו: **נפל שאני.** שכבר נתרצו הראשונים בכותל: **ודקארי לה מאי קארי לה.** וכי לא ידע דנפל שאני: **סיפא איצטריך ליה.** כלומר הוא הדין נמי מעיקרא, והאי דקתני נפל משום סיפא לאשמועינן דיותר מד' אמות אין מחייבין ואע"פ שהראשון היה גבוה יותר לא מחייבין ליה: **כופין אותו.** כל אחד מבני החצר לתת חלקו בבנין: **בית השער.** שבונים כותל נגד השער עגול סביב ועושין בתוכו היקף פתח קטן מן הגג משום היזק ראיית בני רה"ר שלא יראו תוך החצר: **היזקא דרבים.** שכל בני רה"ר מסתכלין שם: **אין חולקין.** אין האחד כופה את חבירו לחלוק: **החלונות.** אחד מבני החצר כנגד חלונותיו של חבירו בין מלמעלה וכו' אם הכותל גבוה יותר מן החלונות צריך להגביה למעלה מהן ד"א כדמפרש ואזיל כדי שלא יסמוך על כותלו ויציץ ויראה בחלונותיו של חבירו: **בין מלמטה.** אם הכותל נמוך מן החלונות צריך להשפילו מהן ד"א כדי שלא יעמוד על עובי כותלו ויראה: **ומכנגדן.** צריך להרחיק את הכותל מן החלונות ד' אמות כדי שלא יאפיל: **היזקא דבית שאני.** שאדם עושה בביתו דברי הצנע: **מעקה גבוה ארבע אמות.** כדי שלא יראה בחצר חבירו כשהוא משתמש בגגו. **ולא ידענא בהי עידנא דקא אתית.** להשתמש בגגך:

דאיצטנע

נתיאש הימנה ולא גדרה. דוקא נתיאש אבל לא נתיאש ועוסק כל שעה לגדור אע"פ שהוסיף מאתים מותר כדתנן במסכת כלאים (פ"ה מ"ו) הרואה ירק בכרם ואמר כשאגיע לשם אלקטנו הוסיף מאתים מותר לכשאחזור אלקטנו הוסיף מאתים אסור אלמא כשהוא מאחר לקיטתו אפילו הוסיף מאתים מותר והטעם יש לפרש משום דכתיב (דברים כב) לא תזרע כרמך כלאים דומיא דזריעה דניחא ליה: **וחייב** באחריותו. אע"ג דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק (גיטין נג.) נראה לר"י דהאי חשיב היזק ניכר שהרי ניכר הוא שהוא כלאים כשרואה הגפנים בשדה, ומטמא אע"פ שרואין השרץ על הטהרות לא חשיב היזק ניכר דמי יודע אם הוכשרו, אבל אין לומר דה"נ הוי היזק שאינו ניכר וקנסוהו כמו במטמא (שם) שלא יהא כל אחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו דהכא ליכא למיחש להכי, שבעל הכרם נמי מפסיד, ועוד אי קנס הוא, במזיד דוקא היה לו להתחייב: **ואימא** מאי מחילה פלוגתא. מפרש ר"י משום דעל לשון גודא יש כמה קושיות כדפריך בסמוך לפיכך דוחק לפרש מחילה פלוגתא אע"ג דבכל מקום הוי מחילה גודא: **וכיון** דרצו בונין את הכותל בעל כרחו. לקמן מוקי לה כשאין בה דין חלוקה ותימה לר"י דאמאי נקט תנא דמתני' באין בה דין חלוקה וקתני רצו לא ליתני רצו ולאיירי בשיש בה דין חלוקה ותי' דקמ"ל דס"ד בשאין בה דין חלוקה דמצי למימר כי (ה) איתרצאי לך לחלוק ע"מ שלא לעשות גודא אבל על מנת לעשות גודא לא איתרצאי לך ויש ספרים דמקשין ומתרץ כן להדיא בשילהי שמעתין: **הוה** אמינא במסיפס בעלמא. פי' ורצו דקתני אמסיפס ואע"ג דבלאו רצו נמי עושין מסיפס בעל כרחם כדמוכח בסמוך דקאמר מאי לאו בכותל לא במסיפס הייט מסיפס גרוע אבל כי רצו עושין מסיפס מגויל וגזית כמנהג המדינה ומקרי מסיפס לפי שהוא מלא חלונות כדפי' בערוך והיינו מגין מהיזק ראיה אע"ג לפי שאינו גבוה י' כדמוכח לקמן גבי גג הסמוך *לחצר דאמר ר"נ עושה לו מעקה גבוה י' ופריך למאי אי להיזק ראיה ד"א בעינן ואי לנתפס כגנב במסיפס סגי ובקונטרס פי' דרצו דקתני אחלוקה קאי ותימה דהא אסיק דמחילה היינו גודא דאי פלוגתא לחצות מיבעי ליה ועוד היכי מצי למימר דה"א במסיפס בעלמא הא שמעינן ליה מסיפא דקתני אבל בזמן ששניהם רוצים אפילו פחות מכאן יחלוקו והיינו לכל הפחות במסיפס ועוד היכא המ"ל במסיפס בעלמא הא בהדיא קתני במתני' גזית וגויל: **בונין** את הכותל באמצע פשיטא. (מ"ד) גודא פריך כמו כל הנך פירכי דלקמן, דכשהקנו לעשות גודא כך הקנה זה כמו זה ופשיטא דבאמצע אבל (מ"ד) פלוגתא איצטריך למימר סד"א דמשום היזק ראיה יש לו לסייע בבנין הכותל אבל אין לו לבנות בחלקו בשביל כך: **תא** שמע וכן בגינה. לקמן מסקינן דה"ק וכן בגינה סתם כמקום שנהגו לגדור דמי הלכך דייק שפיר דהיזק ראיה שמיה היזק: **גינה** שאני כדרבי אבא וכו'. וא"ת ומהאי טעמא יתחייב נמי לגדור בבקעה ויש לומר דשאני גינה שמגדלין בה ירק לאכילה וכל שעה היא עומדת בקמותיה אבל בקעה אינה עומדת בקמותיה אלא חדש אחד בשנה ולא מיחייב לגדור אבל אסור לעמוד בשעה שעומדת בקמותיה וא"ת ולמ"ד פלוגתא כיון דאשמועינן דאפילו בחצר שמיה היזק כל שכן בגינה ואמאי איצטריך תו למיתני וכן בגינה וי"ל דאיצטריך וכן בגינה למיתני משום גויל וגזית: **נפל** שאני. שהורגלו לעשות דבר הצנע בחצר ולא למדו ליזהר זה מזה: **ודקארי** לה מאי קארי לה. כלומר פשיטא דנפל שאני ואדרבה היה לו להוכיח מדקתני ונפל מכלל דבעלמא לא שמיה היזק: **היזקא** דרבים שאני. ואע"ג דלקמן משמע דאיירי בחצר שאינה סמוכה לרה"ר מ"מ איכא היזקא דרבים דזימנין דדחקי רבים ועיילי להתם כדאמרי' לקמן ורשב"ג אע"ג דלית ליה האי טעמא דזימנין דדחקי רבים מ"מ מרחוק יכולין לראות לפנים ולכך לא פליג אלא אבית שער אבל בדלת מודה דכופין אותו לבנות: **מאי** לאו בכותל. תימה ויהא בכותל דילמא הכי פי' אין חולקין את החצר אפי' האחד רוצה לבנות את הכותל בתוך שלו עד שיהא בה ד' אמות לכל אחד הא אם יש בה ד' אמות לכל אחד חולקין אם רצה לכנס ולבנות בתוך שלו וי"ל דחולקין משמע באמצע דאי אשמועינן כדפי' הוה ליה למיתני אין עושין כותל בחצר עד שיהא כו': **שאני** התם דאמר ליה בעל החצר לבעל הגג כו'. תימה אמאי לא מייתי מדתניא לקמן (דף ו:) שתי אלירות זו למעלה מזו לא יאמר העליון הריני בונה מכנגדי ועולה אלא מסייע מלמטה ובונה אלמא שמיה היזק:

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ג מהל' שכנים הלכה ו ועיין בהשגות סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנז סעיף ג וסי' קס סעיף א :

מסורת הש"ס

א) [לקמן נט:]: ב) [שם]: ג) ב"מ קז. ע"ש: ד) לקמן ה.: ה) לקמן ז:: ו) לקמן יא. : ז) לקמן כב: ח) [שם]: ט) לקמן ו: :

רבינו גרשום

נתיאש סן הזמן שקבעו לו ב"ד ולא גדרה ונתערבו הזרעים בכרם הרי זה קידש וטעונין שריפה ככלאי הכרם כדכתיב פן תקדש המלאה ודרשי' לה (חולין קט"ו) פן תוקד אש. ואותו בעל מחיצה חייב באחריות ורצוני של זה שהפסדו וחייב לשלם דמיהן ׳ השתא כיון דאשכחן דהאי מחיצה דמתני' כותל הוא דילפי' לה ממחיצת הכרם דייקא מתני' טעמא דרצו שניהן לעשות מחיצה משום הכי בונין אותו באמצע שניהן ביחד הא לא רצו שניהם לבנות ביחד אלא אחד רוצה ואחד אינו רוצה אין מחייבין אותו שאינו רוצה לבנות חלקו בעל כרחו . והואיל דאין כופין אותו לבנות ש"מ שזה שהמעכב רואה בחצר חבירו אותו היזק ראיה לא שמיה היזק: ומקשה מאן לימא לך דהאי מחיצה דמתני' גודא דאיכא למידק כדקאמרת דהיזק ראיה לאו שמיה היזק. אימא מאי מחיצה דמתני' פלונתא. חלוקה שנתרצו לעשות חלוקה. והכי פריש למתני' השותפין שרצו לחלוק הציר בונין את הכותל באמצע. ואידוק הכי כיון דנתרצו לחלוק אם זה מעכב שאינו רוצה לעשות עמו הכותל הואיל דמקפידין זה על זה שלא ישתמש הא' בחלק חבירו (היו) כופין אותו ובונין את הכותל באמצע בעל כרחו משום דהיזק ראיה [דיליה] שמסתכל בחצר חבירו הוי היזק . ומהדר ליה אי הכי דפלונתא הוי אמאי קתני שרצו לעשות מחיצה שרצו לחצות מיבעי ליה: אלא מאי גודא . אמאי קתני תו בונין את הכותל. והא כל לשון משנה לשון קצרה הוא . וכיון דההיא שרצו לעשות מחיצה היינו כותל בונין אותו מיבעי ליה ולא איצטריך למתני כותל. ואכתי היזק ראיה שמיה היזק: ומתרץ ליה לעולם מחיצה גודא . ודקשיא לך בונין אותו מיבעי ליה משום הכי איצטריך למתני כותל בונין אותו דאי תנא הוה אמינא במסיפס בעלמא סגי. מחיצת הכרם שקרין בל"ע פלאי"ם. קמ"ל כותל. דדרכי למיעבד כותל של קיימא ולעולם כדאמינא דמחיצה גודא הוא וכדדייקי היזק ראיה לאו שמיה היזק: בונין את הכותל באמצע פשיטא . אכתי מקשה למאן דאמר גודא כי האי גוונא (ח) בשלמא אי אמרי' מאי מחיצה פלונתא מש"ה איצטריך למתני בונין את הכותל דלא סגי בלאו הכי דאיצטריך לאדבר כותל. והאי דקתני באמצע ודאי לא ניה. הואיל דקאמר פלגתא . אלא אגב דאיצטריך למתני כותל קתני באמצע ולא משום דוקא דהאי מחיצה גודא היא בשלמא כותל לא מיותר הוא משום דאתי למעוטי מסיפס ולא לגופיה לא ודאי באמצע מיותר הוא דכיון דשותפין נינהו בהאי חצר ורצו לעשות גודא פשיטא אותו והשתא לא מצית למימר אגב דאיצטריך למתני כותל קתני באמצע משום דכותל גופיה לאפוקי מסיפס בודאי לא איצטריך באמצע אלא לעולם כדאמר' מחיצה פלונתא והיזק ראיה שמיה אימא לך מחיצה גודא ודקא קשיא לך באמצע למה לי (לא) צריכי דודאי לא מייתר הוא דהכא דאקדים חד מינייהו וארציה לחבריה שלא רצו שניהן מתחלה אלא אחד פייסו לחבירו עד ויעשה כותל . עכשיו אי לא תני דבונין באמצע בחלק שניהן הוה אמינא דיכול למימר ליה כי ות מחיצה בכך נתרציתי שלא אשתמש באוירא דידך אבל למעוטי בתשמיש שלי ליתן מקום נתרציתי : קמ"ל. דכיון דנתרצה בונין את הכותל באמצע חצי בחלק זה וחצי בחלק זה. ולהכי

איצטריך

איצטריך למתני באמצע ולעולם מחיצה גודא הוא ואכתי היזק ראיה לאו שמיה היזק : ת"ש וכן בגינה מקום שנהגו לגדור. בגינה העומדת בעיר קא מיירי דאיכא היזק ראיה שרואה מה שבחצר חבירו . קתני וכן בגינה דמחייבין אותו לגדור. אלמא היזק ראיה שמיה היזק : לא לעולם אימא לך לאו שמיה היזק ושאני גינה לאו משום דטעמא דהיזק ראיה . אלא משום דמסתכלין בגינתו ומכניסין בו עין הרע [כדר'] אבא : א"כ כי קאמרת דמשום טעמא דעין הרעה מחייבין לגדור בגינה ולאו משום היזק ראיה מאי וכן בגינה כלומר דמשמע דאותו דין עצמו שנוהג בחצר אותו [דין] עצמו נוהג בגינה ולטעמיך אינו דין א' . בשלמא לדידי דאמינא אידי ואידי משום היזק ראיה להכי אתי שפיר וכן בגינה אלא לדידך מאי וכן : ומשני האי וכן לא מהדר כלל ארישא אבונין את הכותל דתידוק מינה כשם שמחייבין לבנות כותל בחצר משום היזק ראיה כן בגינה אלא האי דקתני וכן בגינה אגויל וגזית מה בחצר מקום שנהגו לבנות בגויל ובגזית בונין כן בגינה ולעולם לא קשיא לי : כותל חצר שבין שני חצירות שנפל אם א' מהן מעכב מלבנותו מחייבין אותו לבנותו בעל כרחו עד שיהא גבוה ד"א דלא מצי איניש לאסתכולי דרך הליכתו עד שיהא גבוה ד' אמות אלמא משום היזק ראיה הוא . ומשני דהיכא דנפל שאני הואיל דהוי מעיקרא הכותל בדין הוא דמחייבין אותו עד ד' אמות דפחות מכן לא מצי למיבניה דהכי שמה מחיצה אבל גבי מתני' שלא היה מעולם מחיצה אין מחייבין המעכב : ודקארי לה אמאי קארי לה כלו' המקשה שהיה מקשה קושי' זו אמאי מקשה לה. וכי לא היה יודע דהיכא דנפל שאני ומה ראה להקשותה. ומשני לעולם משום קושיא מייתינן לה משום דהוא בסיפא איצטריך ליה למיתניי' בלשון קושיא דקתני סיפא מד' אמות ולמעלה אין מחייבין אותו לבנות גבוה כדמעיקרא אלמא ש"מ משום היזק ראייה הוא ומש"ה אין מחייבין אותו אלא כשיעור שאינו יכול לראות. והמתרץ מתרץ [לעולם] כדמעיקרא נפל שאני . והאי דאמר עד ד' אמות דבהכי הוא דין מחיצה ולא משום היזק ראייה: ת"ש בתים הפתוחים לחצר וחצר פתוח לרה"ר ונפל בית שער החצר . וכל בני החצר נתרצו לבנות . [כופין לא' מבני החצר המעכב לבנות] בית שער ודלת עמהן משום היזק ראייה דבני רה"ר. אלמא היזק ראיית שמיה היזק : היזק דרבים שאני . אבל היכא דאיכא היזק ראייה דיחיד כגון האי חצר השותפין לאו שמיה היזק : ת"ש קתני מתני' אין חולקין את החצר. האחין שבאו לחלוק בנכסי אביהן אין חולקין את החצר עד שיהא בה ד' אמות לזה וד' אמות לזה דהכי חזי לדירה. וכשהן חולקין מאי לאו כותל מעליא בעו למיעבד בינתיידו משום היזק ראייה : לא במסיפס בעלמא. חולקין ראע"ג דזה יכול לראות בזה : ת"ש חלונות שיש להם חזקה כדאמר לקמן מלמעלן ומלמטן ומכנגדן ד' אמות כלומר אם רוצה זה בעל החצר שהחלון פתוח בחצירו לבנות כותל בצד חלון. מלמעלה שאם רצה להגביה כותל (מן) החצר יותר מן החלון צריך להגביהו ד' אמות על החלון . אי נמי למטה אם רוצה ב) נמוך (מן) הכותל מן (הצד) שצריך להנמיכו ד' אמות ואם בא לבנות כותלו ג) עד הכותל ולזה יש לו חזקת חלון בחצירו של זה צריך להרחיק ד' אמות ויבנה כדי שלא יאפיל חלונותי' : ותני עלה מלמעלה להם צריך שיהא גבוה ד' אמות על החלון כדי שלא יעמוד

ע"ג

א) פסיקא ליה : ב) [נראה דצ"ל אם רוצה להנמיך הכותל מן החלון צריך להנמיכו ד' אמות ומי'] : ג) [נראה דצ"ל ואם בא לבנות כותל מנגד כותל החצר ולזה יש לו חזקה וכו']:

הגהות הב"ח (א) גמ' וטעמא דרצו : (ב) שם ואימא מאי מחיצה פלוגתא : (ג) שם קביעה לי תשמישי : (ד) רש"י ד"ה וטעמא וכו' מדעת שניהן הוא דחייבום חכמים : (ה) תוס' ד"ה וכיון וכו' כי איתרצאי לך וכו' לא איתרצאי לך ויש ספרים דמקשה ומתרץ :

נושא/מקנה (דף ג)

◇ "אמא" נסיון להסיק אי היזק ראיה שמיה היזק או לאו, מקנה דומה מוכיח גם כן בל'ישנא השניה

△ (מזקק) הצעה חלופית לפרש "מחיצה" לפי זה התיחסות להיזק ראיה גם כן שתנה

▽ דחיה

⬠ "תש" קושיות על מה שהסיק הגמ' בהיזק ראיה לאו שמיה היזק

גינה/רבים/בית/גג שאני

*צ' רש"י שמסביר על פי התוס' כאן דה' בונין - דאן צו פיסקא אלא בונין מהמשנה כי' להקשות על גמרא גודא

** ציטוט מלמעלה לקראת סדרת הקושיות המסומנות ⬠

* בלי מקוה טו נכל אלא בבניה בתחילה